అత్తలు : కోడళ్లు

శ్రీమతి సుసర్ల లక్ష్మీనరసమాంబగారు

౧

[నాడు కార్తీకపూర్ణిమ. శివాలయమునకువెళ్లి వచ్చుజనుల సందడి యెక్కువగానున్నది. సాయంకాల మయిదుగంటలయినది. దేవాలయమునకు వెళ్ల నుంకించుచున్న సీతమ్మ శృంగారించుకొని వీధిగుమ్మముదరకూ వచ్చి 'యే మేవు! తలుపుజాగ్రత్త' అంటూ వెళ్లుతోంది. లోనినుంచి వచ్చిన 'అత్తయ్యా! నేనూ రావద్దూ' అను మాట లామె వినిపించుకోనట్లు వెళ్లిపోయింది. త్రోవలో కామాక్షమ్మ కనుపించింది సీతమ్మకి.]

కా:—వదినా! వచ్చేవా? కోడలేదీ?

సీ:—ఆ...వచ్చేను. యేమిచెప్పవమ్మా! చెప్పకుంటేసిగ్గు. అది నాకోడలంటే దానిగొప్పకూడా పోతుంది. వస్తానన్నదికాని నేనేతీసుకురాలేదు. వినిపించుకోనట్లు చక్కావచ్చేను. నీకోడలేదీ?

కా:—నాకోడల్ని తీసుకురాలేదు. అదీ వస్తానంది యింతపిండావుడైనా వండకుండా. నాకు వళ్లు మండింది. నీవువస్తే నేను వెళ్లనన్నాను. అప్పటికి వెనక్కుతగ్గింది. నీమనుమరాలినైనా చంక వేసుకు రాలేక పోయావా?

సీ:—అయ్యో: సరేలే. నేనెక్కడ తీసుకువస్తానో అని జ్వరమని వంకపెట్టి నిద్రపోకొట్టింది. నాతో పంపుతుందీ? దానికి పరువుతక్కువకాదూ? రోజల్లా సింగారించాలి, తను సింగారించుకోవాలి, తనతోటే తీసుకురావాలి. మూసివాయినపు ముత్తయిదువులావున్నాను. నాతో పంపితే నామోషీకాదూ?

కా:—ఇదేమి పోకులో వింతగావుంది. వదినా! చూడు: వాకిలివుండికూడా నీళ్లు పోసుకోడం, బట్ట విడవడం, తలదువ్వుకోడం, తాంబూలంవేసుకోడం, కచ్చేరినుంచి మొగుడువచ్చేసరికి గర్భాదానపు పెండ్లి కూతురులాగ గుమ్మములో నిలబడడం. ఆచారమన్నమాట అనేదే లేదుకదా.

సీ:—అయ్యోసంత! ఆచారమా? యేమిచెప్పమంటావు? నాకోడలు వాకిలుంటే పాలడబ్బా, సీసా, యేమిటో ధర్మపాత్రలు అన్నీముట్టుకుంటుంది. పోతపాలేకదూ? పాలివ్వడమా? యేమన్నా నా?

కా:—యేదోలే ఒకపిల్లేనా పుట్టింది. నాకోడలుగొడ్డుకి అదీలేదు. ఇల్లు నిండుగా నైనా వుంటుంది పిల్లలుంటే.

సీ:—చాలు. సౌదర్యం. పిల్లలుకూడా యెందుకులే, పెంచడంచేత కాందే. ఆచదువుల్లోనూ, ఆసంగీతాల్లోనూ, ఆకవిత్వాల్లోనూ, ఆకుట్టుపనుల్లోనూ వున్న తెలివి యింటిపనిలోనూ, పిల్లల్ని పెంచడంలోనూ వుంటే బాగుండును.

కా:—ఏమి అల్లికలో, వదినా! వీళ్లఅల్లికలు తగలెయ్య. మాకోడలు యింటినిండా ఏనుగులూ, గుఱ్ఱాలు, సింహాలూ, చిలుకలూ, చెట్లులూ, పిట్టలూ—న్నీ వేసింది. యెందుకో, యేమిఅందమో నాకు తెలియదు.

సీ:—ఇంకో చిత్రమమ్మా! మాకోడలు నూలుకూడా వడుకుతుంది. యేమోనమ్మా మాకాలంలో శుభ్రముగా చుట్టుచంగాయి చీరెలుకట్టుకు నేవాళ్లము. అంతేకాని రూపాయి చెల్లగా రూపాయి ఏకలుకొని సంసారం గుల్లచేసుకొని నూలువడకడాలు మేమెరగం బాబూ! మీటింగులట, పికెటింగులట, పేపరులట, పుస్తకాలట. అబ్బో! యెన్ని. అప్రదిష్టకూడాను. యింతకీ కర్మం కావలసినపిల్లని చేసుకొన్న వాళ్లని ముక్కూచెవులూ కోయ్యాలి, యెండంకాలి చెప్పుచ్చుకొని కొట్టాలి. తల్లోయి! తల్లో! నేననుభవస్తున్నాను. వద్దంటే వినక యీ గయ్యాళి వంటకట్టేరు. నాపరువుప్రతిష్ఠపోతోందని యేడుస్తున్నాను.

కా:—వదినా! నాకుఅంతా తెలుసును. నాకోడలికి యింగ్లీషుకూడావచ్చును. హిందీట అదీవచ్చును. మొన్న దానిఅన్నగారువస్తే యింగ్లీషుతో మాట్లాడింది. దీనిచదువు తగలెయ్య. ఆరునెలలకాపరం మూడు నెలలు చేస్తుంది.

సీ:—నాకోడలు వీణెట యేదో అదీపాడుతుంది. వీణఅంటే యెల్లావుంటుందో యిదివరకు నేనెప్పుడూ చూడలేదు. యేమోనమ్మా దానిఅందం నాకేమీ కనుపించలేదు. టుయ్యాటుయ్యా మంటుంది. మనయింటి ప్రక్కనున్న హనుమంత్రావు పెళ్లాము వీణనేర్చుకుంటూవుంది. ఆమొగుడు కేలావచ్చిందో కాని, యెవడో వస్తాడు, చాపవేస్తుంది, రెండుబుర్రలు తెస్తుంది, ఇద్దరూకూర్చుని చెరోబుర్రాపట్టుకుని టుయ్యాటుయ్యా అంటూ కీచుగాపాడుతారు. యిదివరకు దేమిటోఅనుకున్నాను. నాకోడలువచ్చిన తర్వాత దాని వీణెచూచి వీణెకదా అనుకున్నాను.

కా:—ఇల్లాంటిపరువు తక్కువపనులు చేసేదానికంటె చస్తేమేలు.

సీ:—అయ్యో! వాళ్లు చస్తారా మన్నిచంపుకు తినకుండాను. కొడుకుని పెంచుకొని ఇదోరంధి తెచ్చిపెట్టుకున్నాను. అందరూవద్దంటే విన్నానుకాను. ఇప్పుడనుభవిస్తున్నాను. నాకోడ లెన్నిఅన్నా మాట్లాడదు. చెల్లంకొట్టిన రాయి. ఏమిచెప్పుకోమన్నావు వదినా! నాఅవస్థ.

[ఇట్లు సంభాషించుకుంటూ దేవాలయం సమీపించేరు. చాలాప్రొద్దుపోయింది. ముత్తయిదువలంతా పళ్లుయిచ్చి తమతమ యిండ్లకు వెళ్లినారు. పూజారి వీరినిచూచి 'యేమమ్మా! యింతరాత్రివరకూ యేమిచేస్తున్నా రమ్మా?' అన్నాడు విసుగుతో. 'నీకు విసుకెందుకయ్యా! మాకు త్వరగా ప్రసాదమిచ్చిపంపు. వెళ్లి రెండు మెతుకులుతిని పడుకుంటాము. వుపోషము చేత కాళ్లు చేతులూ లాక్కుపోతున్నాయి. త్వరగా పంపు నాయనా!' అంది సీతమ్మ. 'ఇంటికివెడితే అన్నమేనా వండిందోలేదో నాకోడలు, నేనేవండుకు చావాలేమో' అంది కామాక్షమ్మ.]

౨

[సీతమ్మగారికోడలు సుశీల, కామాక్షమ్మగారి కోడలు కల్యాణి. గోడదగ్గరనుంచి సుశీల 'కల్యాణీ' అని పిలచింది. వీరిద్దరిఇండ్లకి గోడమాత్రమే అడ్డము. కల్యాణి, సుశీల అత్తగార్లు యింటలేనప్పుడెప్పుడైనా తరుచు గోడదగ్గరనుంచి మాట్లాడుకొనుట వాడుక. ఆగోడపైన కప్పులేనందున వర్షానికితడిసి కూలిపోయింది. దానిచే యిద్దరూ అక్కడనుంచుని మాట్లాడుకోడానికి వీలుగావుంది. 'నువ్వు? వెళ్లలేదటే' అంటూవచ్చింది కల్యాణి]

సు:—నేనెక్కడికి వెళ్లను? నాకు గృహమేగుడి. అత్తగారినే ఆరాధించడం. నాతోకూడా యెవ్వరు వుపవాసముంటారూ అని విసుక్కున్నారని నేనూవున్నాను. లేకుంటే చంటిపిల్లతో నేనుపవాసమెందు కుంటానూ? నేనుకూడా గుడికివస్తానంటే రానక్కరలేదన్నారు. పోనీలే. భగవంతుడెక్కడలేడు? యిక్కడనే పూజచేసుకున్నాను.

క:—సరే. యెప్పుడాటే మనకి. నేనూ వస్తానన్నందుకు మాఅత్తగారు హోరాహోరీని పోట్లాడినారు. గోడప్రక్కనేకదూ, వినలేదూ? అనరాని మాటలన్నారు. యేమిచెప్పుకోమంటావు నాగతి.

సు:—నాసంగతీ అట్లాగేవుంది. నన్నేగాకుండా నావాళ్లనందరినీకూడా తిట్టేస్తున్నారు. చెప్పితే నమ్ముతావోలేదో గాని నిద్రలోకూడ ఇదేగోల. అంత అసూయతెయెందుకో తెలియదు. నేనుపాడితే తప్పు. వీణవాయిస్తేతప్పు. చదివితేతప్పు. భర్తగారితో మాట్లాడితేతప్పు. కుట్టుకుంటేతప్పు. జడలోపువ్వులు పెట్టుకుంటే తప్పు. మంచిబట్టకట్టుకుంటే తప్పు. నాదిచాకలికట్టుట. సానిషోకట. నుంచుంటేతప్పు. కూర్చుంటేతప్పు. నవ్వితే తప్పు. యేడిస్తేతప్పు. యెట్లాగ చెప్పు. తలుచుకుంటే దుఃఖమాగుటలేదు? పరువుతక్కువసంబంధమని దుమ్మెత్తిపోస్తున్నారు. ఒక్కపని ఆమెను చెయ్యనీయను. ఆమెగీచిన గీటుదాటను. యింకనన్నెందుకు అనడం? అబ్బ! ప్రాణంవిసిగిపోతోంది. తల్లీ! బ్రతుకుమీద ఆశపోతోంది. (అని కన్నులనీరు పెట్టుకొనును).

460

క:—అవునే. బాబూ! నాకు చెప్పనక్కరలేదు. వేపింటున్నారా? నన్నుగూడా ఒకవిధాన్నికాదు అన్నివిధాలా బాధపెడుతున్నారు. పెద్దవాళ్లు పెద్దవాళ్లుకారని కొన్నిరోజులకైనా మంచిరోజులురావా అని కాలక్షేపము చేస్తున్నా కాని రోజులు గడవటంలేదు.

సు:—వూరుకుంటే బెల్లంకొట్టినరాయి అంటారు. సమాధానంచెపితే ఎదిరించింది అంటారు. ముచ్చటగా తెచ్చుకు పెంచుకున్నారు కదా యెంతో ప్రేమగా చూస్తారనుకున్నాను గాని యింత విపరీతము జరుగుతుందని అనుకోలేదే, తల్లీ!

క:—పెంచుకున్నదానికి అపేక్షయెట్లావస్తుందే? కన్న మాఅత్తగారికే లేదు. నారాయణ! నారాయణ! పగలెల్లతిట్టుతూనే వుంటారు. కట్టెలుకాలకుండా వంటకావాలి. నెలకి అర్థసేరు నూనెకంటె యెక్కువ కాకూడదు. నెలకి ఒకరూపాయి నెయ్యిలెక్కలు. అంతకంటె యెక్కువఅయితే అంతా నేనే తింటున్నానట. నాకుపనిబద్ధకమట. గొడ్రాలినట. మొగుణ్ణివలలో వేసుకున్నానట. మామామగారు నన్నుఅన్నిఅంటూంటే విని ఆమెనుయేదోఅన్నారని ప్రొయ్యిలోమండే కొరకంచుపెట్టి ఆయనని నన్నుకూడా అంటించడానికి సిద్ధమయ్యారు. మేమిద్దరమూకూడా తప్పుకున్నాము. లేకపోతే యీపాటికి చురకలుపడేవే.

సు:—ఇటువంటివన్నీ చెప్పితే యెవ్వరూ నమ్మరు? ఖర్మం. నామీద మామగారికి ఇదివరకు యెంతో ప్రేమ వుండేది. ఇప్పుడు తంత్రాలుచెప్పి ఆయనమనస్సు విరిచేశారు. భర్తగారితో చెప్పుకుందామంటే పాపము వారు తల్లినియేమంటారు? అస్వతంత్రులు. వాళ్లకి తెలియాలిగాని. యేమన్నాఅంటే వారికిగూడా బహుమతులు తగులుతాయి. యేదో రెండు మెతుకులుతిని స్కూలుకు వెడుతున్నారు. ఈగోలంతా నేను చెప్పను. చెప్పి వారిమనస్సుపాడుచేయుట నాకిష్టముండదు.

క:—ఆడపిల్లలులేని వాళ్లకి కష్టసుఖములు తెలియవే. కనుకనే మనలను ఇంతబాధపెట్టుతున్నారు. మొన్న మాపుట్టింటికి వెడితే మీఅత్తారింట్లో నీవుసరిగా కాపురంచెయ్యడంలేదటకదూ అని అమ్మలక్కలంతా అడిగేరు. యెవ్వరన్నారంటే మొన్నవచ్చినప్పుడు మీఅత్తగారే చెప్పిందిఅన్నారు. నాకుచాలా సిగ్గువేసింది. యీమాటలన్నీ యెవ్వరితో చెప్పుకోనూ? చెప్పుకుంటే నాకేఅప్రతిష్ట.

సు:—నన్ను మావాళ్లయింటికి పంపమంటే పంపరు. యిక్కడిమాటలన్నీ చెప్తానని భయం. మావాళ్లు సారెకొద్దిగాపెట్టినారట. వెండికంచం మాఅత్తగారికికూడాయివ్వలేదట. అందుకని నాకు మూడురోజులు నిలవ ఉంచినఅన్నం నీళ్లలోవేసి తినమంటారు. దాసీదాన్ని పెట్టరు. అంట్లుఅన్నీ నన్నే తోమమంటారు. యేమన్నా అంటే సంసారులు పనిచేసుకోరూ మీషోకులూగీకులూ నాదగ్గరసాగవు అంటారు. నాకేమిషోకే? కల్యాణి! చెప్పు. నేయివేయరు. అన్నము పెట్టరు. నెలకి ఒక్కసారి తలకునీళ్లు పోసుకోమంటారు. ఇటువంటివన్నీ నేను అంటే బాగుండదు. ఇటువంటిలోపాలు వాళ్లదగ్గరవున్నా తిరిగియేమన్నా సమాధానంచెప్పము మనము. కాబట్టే నేరస్తుల మవుతున్నాము. ఇంకోసంగతి. పిల్లకిజ్వరంవచ్చి పడుకుంటె గుడికితీసుకుపడతానని నిద్ర పుచ్చావా అని నానామాటలు అన్నారు. జ్వరంవస్తే మందువేయకూడదట. సంసారంగుండం అయిపోతుందిట. పాలుచాలకపోతే పోయకూడదట. ఏడునెలలపిల్లకి పాలుపోస్తే చాలాకావాలట. అందుచేత మూడుపూటలా అన్నంపెట్టమంటారు. పెట్టనంటే చెప్పినమాటవినదు, పెద్దలయందు నిర్లక్ష్యము అంటారు. అన్నంపెట్టి అలవాటైనా చేద్దామంటే ఒకపూట పెడితేనే పడక జ్వరంవస్తోంది. ఏడుమాసములపిల్లకి అన్నమేమిటే? జ్వరంవచ్చినా మానకుండా పెడితే అలవాటవుతుందిట. అప్పుడే జ్వరమూరాదట. ఆమెపిల్లలని కనకపోయినా పెంచడం తెలుసునట. ఒక్కటయితే చెప్పవచ్చును. యెల్లప్పుడు ఒక్కరీతిగా పాటకింద పాడుతూవుంటున్నారు. కల్యాణీ! అత్తగార్లుకారే అమ్మవార్లే, కాళీశక్తులే. చూస్తే భయంవేస్తోందే. వస్తారేమో యింట్లోకి వెడతాను.

క:—కట్టుకి బొట్టుకి ఆక్షేపించి సాధించేవాళ్లు అన్నిటికిమాత్ర మెందుకవరూ? చాలాప్రొద్దుపోయింది. మీఅత్తమాఅత్తకలుసుకుని కబుర్లుచెప్పుకుంటున్నారేమో? సుశీలా! చెప్పితేనమ్మ. యీవూరు[illegible]తర్వాత

461

సంగీతమునకు స్వస్తిచెప్పేను. చదువుని సాగనంపేను. క్రమంగాఅట్లా అన్నీ కూడా పోయాయి. భగవంతుడు యీదినములుగడిపి మంచిదినాలు యెప్పటికి తెప్పిస్తాడో?

సు:—ఏమివిన్నావు యింకాను? యెప్పుడైనా చంటిపిల్లమీద విసుక్కుంటే అదిగో నా పేరు పెట్టావు నామీదవిసుక్కున్నట్లే, దాన్నితిట్టితే నన్నుతిట్టినట్లే అంటారు. యీ పేరుపెట్టడానికి యెంతఅల్లరైనా చేశారు. నేను ఆమెపేరు పెట్టనన్నానట. పట్టిసనుమీ, నేనేమీయెరుగను. యేపేరైతేయేమీ? కల్యాణీ! బ్రతికిబాగుండాలి కాని. చివరకి రాద్ధాంత సిద్ధాంతాలు అయినతర్వాత సీతఅని పెట్టించేరు. యిప్పుడెప్పుడైనా విసుక్కోకూడదుట. చంటిపిల్లకన్నా రోజానీళ్లు పొయ్యనీయరు. కట్టెలుఅయిపోతాయి అంటారు. పైగా రోజానీళ్లు పోస్తేనే వస్తుందిటజ్వరము. వారమునకు ఒక్కసారి పోయాలిట. కల్యాణీ! అమ్మా! యెన్ని చెప్పగలనే? ఈబాధ పడలేకుండావున్నాను. తల్లీ! ప్రాణంమీద విరక్తిపుట్టుతోంది. ఆత్మహత్యచేసుకుందామా అని అనుకున్నాను. నేనుపోతే నాపిల్లకిలోటు కాని యెవరికిలోటు? చక్కనిసంబంధం మాఅత్తగారుచేస్తుందిట మాఆయనకి. నన్ను యిదివరకే చావమనిచెప్పతోంది మాఅత్తగారు. నేనే యీయింటికి శనినట. బాగుందా? నీతోమాట్లాడితే కూడ తప్పు. యిల్లావుంది నాఅవస్థ. తలుపుచప్పుడు అవుతోంది. అత్తగారే కాబోలు. వెడతా. నీవు కూడావెళ్లు.

క:—అట్లాగేనే. మాఅత్తగారూ అంతే. మీయింటికొచ్చిచూస్తే మీతోయేదో చెప్పేనంటుంది. మాయింటి తలుపూ చప్పుడవుతోంది. నేనూవెడతా, బాబూ! చూస్తే చంపేస్తారు. మనమొఱలాలకించి మనలను భగవంతుడే మన్నించికాపాడాలి. వెడతా.

—ఇద్దరు వెళ్లుదురు.

సౌభాగ్యవతీభవ!

శ్రీమతి శ్రీ సువర్ణముఖీ దేవిగారు

చిన్ని తెమ్మెరవిసరులఁ జెదరుచున్న
ముంగురులఁగేలఁద్రోయుచుముద్దులొలుక
పసిడిగాజుల మిసమిసల్ పరువులిడగ
ముద్దగోరింటపూచెక్కుటద్దములను
విరిసి నునుసిగ్గుదొంతరల్ పరిమళింప
నాకుదిల్కలమేనిసోయగపుఁజీర
బంగరుహొరంగుమెయినిశాబలితరుచుల
గొసరి యొకవింతసొబగునగుమ్మరింప
జిలుగుపాంజేవుపట్టికచివురుపదపు
నడలబడలికఁ గన్గొనినవ్వినవ్వి
యెంతయోకోపమున మొగమెఱ్ఱజేయ
పూసికొనినట్టి గందపుఁబూఁతలలమి
గుప్పుగుప్పునఁ దావులగుప్పుచుండ
కెలకులవెలుంగు దీపాలవెలుగులోన
మించుతళ్కు-నలోలకుల్ మెఱసిపోవ
ముద్దుకనుఱెప్పదోప్పలముమ్మరించి
పరువుగొన్నట్టి భక్తిభావాలబరువు
భర్తృవాల్లభ్యకాంక్షాత్రపాప్రసూన
సురభిళంబౌచుమోమున దొరయుచుండ
మోవుజెడఁదలు చివురించిమురియునటుల
చిమ్మగ్రోవినిపానకాల్ చిమ్మునటుల
నతివ! నీగొంతువీణియ యమృతనాదు
లట్టిమోహనగీతములాలపించి
యతిముదంబున సంతహారతులనీయ
నలహిమాలయశిఖరాలనతికరించి
దివ్యమై వెల్గు నార్యసతీసతీత్వ
మానసంబునఁ గలకలనాడుచుండ
తల్లి వరలక్ష్మిపూజలనుల్లమలరఁ
జేసి నీభావిమాంగల్యమానజేతు
వా? కుసుమకోమలాంగి! సౌభాగ్యవతివి
కమ్ము హాయిగ వేయేండ్లు గడచుచుండ.